

AMAT, Jordi (2015).

El llarg procés: Cultura i política a la Catalunya contemporània (1937-2014).

Barcelona: Tusquets. 384 p.

L'autor, filòleg de formació i actualment periodista cultural a *La Vanguardia*, es planteja entendre la cultura política de la Catalunya contemporània i, per fer-ho, ressegueix, des de la Guerra Civil, una gran varietat de documentació inèdita o poc difosa, fins i tot alguna que no estava autoritzat a difondre com la del meu oncle, Maur (Joan) Boix, monjo de Montserrat i director durant molts anys de la seva revista, *Serra d'Or*. Amat vol reflexionar sobre tres aspectes: 1) els usos interessats que s'han fet de la història; 2) la dialèctica de les hegemònies ideològiques, i 3) les tensions intel·lectuals a la Catalunya contemporània.

A partir de la derrota republicana, comença descrivint la desarticulació de l'entramat catalanista (p. 164, una cultura oficial, una cultura de putrefacció) per tal, més endavant, de relatar com aquest renaixerà de les cendres.

En la reconstrucció que fa de què va ser la lenta recuperació catalanista («dies de cendres fumejants», p. 117), l'autor dona en aquesta descripció un gran protagonisme als historiadors, començant per Vicens Vives, mort prematurament: «Els usos ideològics del passat [...] reforcen els projectes polítics d'avui i per demà» (p. 95).

L'anàlisi primfilada d'Amat, mitjançant cartes sobretot, permet copsar les contradiccions de figures cabdals com Pla, i sobretot l'ambivalència del món catòlic català, l'única placenta viable sota el franquisme. En aquell món de postguerra no es podien dir les veritats, sinó sols en la clandestinitat malviure entre el secretisme, l'ambigüitat i la manca d'espai per a l'autocrítica: «El procés, que ens fa viure en estat permanent d'excepcionalitat, ens tapa les nostres vergonyes» (p. 289).

Amat destaca també la figura modèlica de Riba, digne eix de la cultura catalana, tan il·lusionat com il·lús.

Un tema transversal del volum és els personatges que hi ha al darrere (és a dir, que paguen) en la resistència: Cambó, Millet Maristany, Pujol, Vilaseca Marcet...). Són els darrers, per exemple, els qui impulsen la concepció inclusiva i oberta de les grans onades migratòries: «Els altres catalans». L'objectiu era «nacionalitzar els immigrants».

En l'anàlisi dels darrers anys del franquisme, Amat destaca la moda marxista, que poc es manifestà amb pensadors de gran profunditat, amb l'excepció de Sacristán.

El llibre proporciona una visió clara de la matriu del catalanisme en la llarga postguerra: hi manca (l'autor no ho pretén) la visió de «l'home sense atributs», la de les masses ciutadanes, més enllà dels cenacles elitistes. La pregunta amb què queda el lector en acabar de llegir el volum és com aquests grups catacumbals que descriu

Amat varen influir en la gran multitud de ciutadans. Com encertà Ortega y Gasset (*La rebelión de las masas*, 1983, original de 1937), des d'una visió elitista, les masses reclamen un paper. És per això clau per al catalanisme que adoptin el català i la cultura catalana, sigui el Barça, sigui la implantació de la reforma fabriana, o siguin els castellers: «para ellas vivir es ser en cada instante lo que ya son, sin esfuerzo de perfección sobre sí mismas, boyas que van a la deriva» (p. 42). Aquest home mitjà influeix també en els processos polítics catalans, fins i tot sota un règim dictatorial i autocràtic com el franquista: «Se quiere que el hombre medio sea señor. Entonces no extrañe que actúe por sí y ante sí, que se reclame todos los placeres, que imponga decidido su voluntad, que se niegue a toda servidumbre, que no sea dócil a nadie, que cuide su persona y sus ocios» (p. 48). Els cenacles intel·lectuals, descrits per Amat, eren molt lluny d'aquest home mitjà.

Emili BOIX-FUSTER

Departament de Filologia Catalana. Universitat de Barcelona

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA

ORTEGA Y GASSET, José (1983). *La rebelión de las masas*. Barcelona: Orbis. [Original: 1937]